

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
старшого наукового співробітника Сотської Галини Іванівни на дисертацію
Сови Ольги Сергіївни «**Формування художньо-педагогічних умінь
майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної
практики**», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання
(образотворче мистецтво)

У сучасних умовах модернізації системи художньо-педагогічної освіти проблема підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, здатних усвідомлювати особистісну і суспільну значимість професійної діяльності, повноцінно орієнтуватися у сучасному художньо-культурологічному та педагогічному просторі є об'єктивною соціальною потребою суспільства. Це вимагає підвищення вимог до освітнього процесу, стимулює до активних пошуків інноваційних підходів до тих компонентів системи підготовки художника-педагога, які дозволяють формувати не просто професіонала, а творчу особистість, яка здатна ставити і вирішувати соціально-значущі завдання. У цьому аспекті важливу роль відіграє пленерна практика, як освітня платформа для особистісного і професійного зростання, становлення, самовдосконалення, майбутніх педагогів-художників. З огляду на це представлене дисертаційне дослідження

Сови Ольги Сергіївни «Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики» є актуальним і доцільним.

Студіювання представленого наукового доробку дозволило відзначити, що науковий апарат дисертації побудовано чітко, логічно і послідовно. Дослідження вирізняється цілісністю, послідовністю викладу матеріалу.

Не викликає заперечення наукова новизна рецензованої дисертації, яка полягає насамперед в обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики; виокремленні критеріїв, їх показників та рівнів сформованості досліджуваного феномену; конкретизації сутності і змісту поняття «художньо-педагогічні вміння майбутніх учителів образотворчого мистецтва»; розробленні моделі формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва; розвитку теоретико-методичної основи організації процесу фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики у художньо-педагогічних закладах вищої освіти.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Змістове наповнення в розділах є рівномірним і підпорядкованим єдиній логічній концепції дослідження та характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики художньо-педагогічної освіти.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання; схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення; наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі на основі цілісного аналізу сучасної освітньої практики, філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури дисертантка конкретизувала сутність терміносполуки «художньо-педагогічні уміння майбутніх учителів образотворчого мистецтва» як здатність особистості виконувати комплексні дії на основі опанованих художньо-педагогічних знань, набутого досвіду й емоційно-ціннісного ставлення до педагогічної професії та мистецтва, що забезпечують ефективне здійснення нею самостійної образотворчої діяльності, художнього навчання та виховання учнів, з яким ми погоджуємося.

Здійснена аналітико-пошукова робота дозволила О.С. Сові визначити структурні компоненти (гностичний, проектувальний, конструктивний, комунікативний, організаційний) художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва та логічно представити їх змістове наповнення.

Дисертантка переконливо доводить, що навчально-творча пленерна практика у закладі вищої освіти має потужний педагогічний потенціал у формуванні художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва, сприяє формуванню всіх компонентів художньо-педагогічних умінь студентів, їхньої здатності самостійно й цілеспрямовано керувати художньою діяльністю учнів загальноосвітніх шкіл і закладів позашкільної мистецької освіти.

У другому розділі на основі принципів професійної спрямованості, системності та послідовності, міждисциплінарних зв'язків, індивідуалізації, єдності наукової і навчальної діяльності, саморозвитку й самовдосконалення О.С. Совою теоретично обґрунтовано авторську методику формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики.

Дисертанткою аргументовано доведено, що педагогічне керування освітнім процесом у ході пленерної практики доцільно здійснювати з використанням системи взаємодоповнювальних методів (актуалізація образотворчих знань, персоніфіковане та пояснювально-ілюстративне викладання, робота з моделями, з натури, з пам'яті, за уявленням і уявою, вправи, композиційний пошук, педагогічний рисунок, навчання у співпраці, стимулювання творчої активності, творчих ситуацій, створення навчально-методичних комплексів, оцінювання продуктів творчої діяльності студентів) і форм (настановча конференція, творча майстерня, майстер-клас, дуальне та

проектне навчання).

Позитивне враження справляє, представлений О.С. Совою алгоритм реалізації авторської методики у вигляді трьох взаємопов'язаних стадій – пропедевтичної (акумулявання художньо-педагогічних знань, умінь і навичок), репродуктивної (застосування набутого художньо-педагогічного досвіду роботи на пленері) та творчої (самостійна організація творчого процесу з учнями в умовах роботи на відкритому просторі), що забезпечують поступове й цілеспрямоване поглиблення спеціальних педагогічних і художніх знань та вмінь студентів.

У третьому розділі дисертанткою у процесі дослідно-експериментальної роботи перевірено ефективність авторської методики формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва шляхом діагностування динаміки досліджуваного феномену в процесі пленерної практики.

З метою педагогічної діагностики рівнів (творчого, продуктивного, репродуктивного) сформованості художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики О.С. Совою коректно визначено критерії (гностичний, проектувальний, конструктивний, комунікативний, організаційний) та їх показники, які відповідають змісту компонентів досліджуваного феномену.

Ефективність проведеного дослідження підтверджується цілісністю, поетапністю проведення констатувального і формувального етапів експерименту. Аналіз результатів дозволяє простежити динаміку кількісних і якісних змін у рівнях сформованості художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики. Саме це дає підстави вважати, що впроваджена у систему фахової підготовки студентів методика формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва є доцільною та ефективною.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи та відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. Додатки увиразнюють хід дослідницького пошуку. Список використаних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації здійснено загалом з дотриманням вимог.

Важливим є практичне значення дослідження, яке полягає в оновленні змісту наскрізної програми «Навчально-творча пленерна практика»; в розроблені й упровадженні в освітній процес педагогічних закладів вищої освіти методики формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики; навчально-методичного комплексу пленерної практики; навчального посібника «Навчання образотворчого мистецтва на пленері».

Позитивної оцінки заслуговують додатки, які унаочнюють етапи експериментальної роботи та дозволяють узагальнити результати дослідницьких пошуків, здійснених О.С. Совою.

Повноту викладу наукових результатів відображено в 16 наукових працях, серед них: 1 навчальний посібник, 4 статті у наукових фахових

виданнях України, 3 статті у наукових фахових виданнях інших держав і виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз, 8 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне висловити окремі міркування, що виникли в процесі ознайомлення з дисертацією й вимагають окремих уточнень і пояснення.

1. На жаль, незважаючи на здійснене автором ґрунтовне студіювання теоретичних праць з проблеми дослідження, у роботі частково присутній критичний аналіз авторських концепцій, положень, методик.

2. У розділі II (підрозділ 2.1.) автором теоретично обґрунтовано модель формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва, яка не знайшла свого відображення у змісті автореферату, що применшило його наукову глибину й обґрунтованість представлених матеріалів.

3. Викликає наукову дискусію запропонована автором система показників і критеріїв сформованості художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва через її зайву деталізованість, множинність її показників, що суттєво ускладнює як дослідницьку роботу, так і, на наш погляд, її використання викладачем у реальному педагогічному процесі.

4. Дисертантка провела ґрунтовну дослідно-експериментальну роботу з формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики, водночас, робота була б цікавішою, якби в експериментальній частині дисертації було висвітлено досвід працюючих учителів образотворчого в закладах формальної і неформальної освіти з питань проведення уроків по пленеру – саме для того, щоб виявити позитив, доцільний у роботі з майбутнім учителем, і типові недоліки, які майбутньому вчителю доведеться нейтралізувати, враховувати, долати тощо.

5. На наш погляд, методичний арсенал дослідження доцільно було б збагатити творчими, інноваційними навчальними завданнями педагогічного спрямування, а не обмежити лише художніми завданнями академічного характеру, адже ми говоримо в першу чергу про майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, який буде працювати з учнями в загальноосвітніх навчальних закладах, художніх школах.

6. На жаль, автору не вдалося уникнути декларативного й описового стилю, що інколи переводить виклад з площини аналітичної у площину методичних рекомендацій і проголошення аксіом.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і є приводом для наукової дискусії. Загалом представлена робота вирізняється глибиною теоретичного аналізу і новизною методичних пропозицій.

Висновок. Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи нормативним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07 2013 року № 567, вважаємо, що дисертація «Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики» сприятиме якісним змінам у професійній підготовці педагогічних кадрів для художньо-педагогічної освіти в Україні, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (образотворче мистецтво).

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора з
науково-експериментальної роботи
Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України

Г.І. Сотська

